

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи
Кафедра загальної педагогіки та дошкільної освіти

СИЛАБУС
нормативної навчальної дисципліни
РОДИННА ПЕДАГОГІКА
Підготовки бакалаврів
спеціальності 012 Дошкільна освіта
освітньої програми Дошкільна освіта

Луцьк – 2020

Силабус нормативної навчальної дисципліни «Родинна педагогіка» підготовки бакалавра, галузі знань «012 Дошкільна освіта», спеціальності «Дошкільна освіта», за освітньою програмою «Дошкільна освіта»

Розробник: Алендарь Н. І., кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти

Силабус навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти протокол № 2 від 23 вересня 2020 р.

Завідувач кафедри: (Семенов О. С.)

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	01 освіта, 012 Дошкільна освіта, 012 Дошкільна освіта підготовки бакалавра	Нормативна / Вибіркова
Кількість годин / кредитів <u>150 / 5</u>		Рік навчання <u>1</u>
		Семестр <u>1-ий</u>
		Лекції <u>28 год.</u>
		Практичні (семінарські) <u>26 год.</u>
ІНДЗ: €		Лабораторні _____ год.
		Індивідуальні _____ год.
		Самостійна робота <u>88 год.</u>
	Консультації <u>8 год.</u>	
	Форма контролю: екзамен	
Мова навчання українська		

II. Інформація про викладача (-ів)

Алендарь Надія Іванівна
Кандидат педагогічних наук
Старший викладач
(0974532357, Alendar.Nadiya@eenu.edu.ua)
Дні занять (<http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi>)

III. Опис дисципліни

1. Анотація курсу.

Одним з найбільших надбань кожного народу є його педагогіка. Відомий вітчизняний педагог Костянтин Ушинський був переконаний, що виховання, створене самим народом і побудоване на народних засадах, має ту виховну силу, якої немає в найкращих системах, побудованих на абстрактних ідеях.

Навчальна дисципліна «Родинна педагогіка» спрямований на розвиток у студентів професійного інтересу до питань та проблем виховання дитини раннього та дошкільного віку в сім'ї, усвідомлення важливості та необхідності для формування особистості дитини повноцінної родини, яку об'єднує почуття любові та довіри. Передбачено вивченням психолого-педагогічних основ сімейного виховання, тенденцій виховання дитини в сім'ї, місця й ролі матері та батька у виховному потенціалі сім'ї, урахування ціннісних орієнтацій сім'ї та національних традицій сім'ї.

Викладання даної дисципліни є актуальною проблемою, що потребує постійних творчих пошуків та постійно залишається в центрі уваги. Соціально-педагогічні дослідження умов сімейного виховання, а також практика роботи закладів дошкільної освіти переконливо доводять, що батькам необхідна допомога спеціалістів-педагогів, спрямована на підвищення їхньої педагогічної культури, на створення в сім'ї та освітньому закладі середовища, яке сприяло б емоційному збагаченню дитини, її морально-духовному становленню.

Вивчення навчальної дисципліни сприяє усвідомленню майбутніми вихователями важливості соціальної ролі сім'ї, особливості співпраці сімейного і суспільного дошкільного виховання, знайомство їх з видами, особливостями, функціями сучасної сім'ї; розкриття змісту основних форм співпраці з родиною, знайомство з особливостями, сучасними тенденціями розвитку сімейного виховання, змістом освітніх програм, щодо ефективної взаємодії ЗДО й родин вихованців.

2. Пререквізити. Постреквізити.

Дисципліни, для вивчення яких потрібні знання і уміння з дисциплін «Родинна педагогіка» є: основи соціального гувернерства, педагогічна майстерність вихователя дітей раннього і дошкільного віку, адаптація дитини до умов закладу дошкільної освіти.

3. Мета і завдання навчальної дисципліни.

Мета викладання навчальної дисципліни: розширити теоретичні знання студентів про історію української родини, родинного виховання, про сучасну типологізацію сімей та їхні основні педагогічні проблеми та підготувати майбутніх фахівців дошкільної освіти до ефективної співпраці з батьками дітей.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Родинна педагогіка» є:

- формувати у студентів знання про родинну педагогіку як наукову галузь педагогіки;
- формувати у студентів знання про роль і місце виховання сім'ї у сучасній освітній системі;
- формувати у студентів знання про значення застосування діагностичних методик для оцінки виховного потенціалу сім'ї;
- ознайомлення із закономірностями становлення та функціонування інституту сім'ї в Україні;
- ознайомити студентів із сучасними підходами до сімейного виховання;
- розвивати вміння студентів створювати сприятливі умови для успішного спілкування з батьками, доброзичливу атмосферу, бачити бар'єри у спілкуванні, розуміти їх причини, добирати шляхи попередження та подолання;
- розширювати педагогічні знання та впроваджувати їх в практику професійної діяльності.

4. Результати навчання (компетентності).

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку, що передбачає застосовування загальних психолого-педагогічних теорій і фахових методик дошкільної освіти, та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

КЗ-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Спеціальні (фахові компетентності):

КС-6. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку навичок свідомого дотримання суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки.

КС-7. Здатність до національно-патріотичного виховання дітей раннього і дошкільного віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста; інтерес і повага до державних символів України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів).

КС-19. Здатність до комунікативної взаємодії з дітьми, батьками, колегами.

5. Структура навчальної дисципліни.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	*Форма контролю / Бали
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи розвитку родинного виховання в Україні						
Тема 1. Українська народна педагогіка як цілісна виховна система.	11	2	2	6	1	IPC, P/2,5
Тема 2. Родинна педагогіка в системі педагогічних наук.	11	2	2	6	1	IPC, P /2,5
Тема 3. Особливості становлення і розвитку сімейного виховання в Україні.	9	2		6	1	IPC, P /2,5
Тема 4. Система родинного виховання у спадщині відомих педагогів.	10	2	2	6		IPC, P /2,5
Тема 5. Взаємовплив сімейного і суспільного дошкільного виховання (історичний аспект).	10	2	2	6		IPC, P /2,5
Тема 6. Традиції сімейного виховання у різних країнах світу.	14	2	2	10		IPC, P /2,5
Разом за модулем 1	65	12	10	40	3	15
Змістовий модуль 2. Сім'я як провідний фактор соціалізації особистості						
Тема 7. Сім'я як провідний фактор соціалізації особистості	11	2	2	6	1	IPC, P/2,5
Тема 8. Роль членів родини у сімейному вихованні.	11	2	2	6	1	IPC, P/2,5
Тема 9. Конфлікти у сім'ї. Шляхи розв'язання.	11	2	2	6	1	IPC, P/2,5
Тема 10. Особливості подружнього спілкування.	11	2	2	6	1	IPC, P/2,5
Тема 11. Типові помилки сімейного виховання.	11	2	2	6	1	IPC, P/2,5
Тема 12. Основні концепції та філософія змісту виховання батьків.	10	2	2	6		IPC, P/2,5
Тема 13. Родина у системі виховних інститутів	10	2	2	6		IPC, P/2,5
Тема 14. Шляхи підвищення педагогічної культури	10	2	2	6		IPC, P/2,5
Разом за модулем 2	85	16	16	48	5	20
Види підсумкових робіт						Бал
Модульна контрольна робота 1						T/20
Модульна контрольна робота 2						T/40
ІНДЗ						5
Всього годин / Балів	150	28	26	88	8	100

*Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач / кейсів, ІНДЗ / ІРС – індивідуальне завдання / індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР / КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

6. Завдання для самостійного опрацювання.

– Ознайомитись з законодавчими матеріалами про шлюб, сім’ю, права та обов’язки батьків щодо виховання дітей в Україні. На основі вивчених документів укласти таблицю за таким зразком:

Назва документу	Завдання	Ваш коментар

– Підготувати з наукових джерел тези, у яких розкривається роль сім’ї у вихованні підростаючого покоління.

– Прочитайте одну з книг, де є досвід родинного виховання (наприклад, книгу В.С. Мухіної, Бориса та Олени Нікітіних та ін.). Визначіть основні напрями, методи та засоби виховання дитини, а також їх ефективність.

– Згадайте біографії видатних людей або героїв художніх творів, у житті яких значну роль зіграли бабусі.

– Познайомтесь з одним із журналів, адресованих сучасній родині, та підготуйте до його реклами. Цю рекламу запропонуйте на практичному занятті.

– Підберіть дві-три книги або журнальні статті, які стосуються проблем виховання. Продумайте, як найкраще ознайомити з цією інформацією батьків дітей, до яких Ви прийшли у дитячий садочок або школу на практику.

– Складіть план спеціально створеної педагогічної ситуації, яка передбачає неформальне спілкування педагога, батьків, дітей. Поясніть, який саме досвід зможе педагог використати у подальшій своїй роботі, як він зможе розширити коло своїх уявлень про особливості родинного виховання.

– Підберіть систему ігор, вправ, цікавих завдань для цілеспрямованого розумового розвитку дітей різного віку (раннього, середнього, старшого дошкільного та молодшого шкільного) в умовах родини. (Вік та завдання за вибором студента).

– Проаналізуйте книгу Н.Тепп, Л.Керолл, Дж.Тоубер «Дети Индиго» та сформулюйте методичні рекомендації батькам щодо організації ефективної взаємодії з такими дітьми у родині.

– Складіть список українських народних казок, які можна рекомендувати батькам для сімейного читання. Продемонструйте один із прийомів роботи над казкою у родині.

– Складіть репертуарний список музичних творів батькам для прослуховування та обговорення з дітьми. Продемонструйте один із прийомів роботи над конкретним музичним твором у родині.

– Підібрати оповідання, історії, казки тощо, які допоможуть батькам закріпити у свідомості дітей соціальні та моральні цінності. Сформулювати питання для проведення бесіди з дитиною за змістом одного із цих творів.

– З метою формування у дітей раннього віку толерантного ставлення до людей різних рас, національностей, почуття поваги до Людини як найбільшої цінності на землі дібрати казку (оповідь) та бути готовим до роботи за змістом (сформулювати запитання для бесіди).

Види (форми) індивідуальних науково-дослідних завдань (індз)

– Підібрати з усної народної творчості зразки творів, в яких відображені сімейні звичаї (прислів’я, приказки, загадки, потішки тощо);

– Підберіть висловлювання про родину, про родинне виховання. Які з цих висловлювань зможуть зрозуміти старші дошкільники, молодші школярі? В якій педагогічній ситуації (бесіда з дітьми, ігри на побутову тематику, роздивляння ілюстрованого матеріалу, читання художньої літератури і т.п.) доцільно використати висловлювання, які Ви підібрали?

– Виписати погляди видатних педагогів на значення сім'ї та сімейного виховання у становленні особистості дитини.

– Розробити практичні рекомендації для батьків вихованців щодо успішної соціалізації дитини у сім'ї (вік дитини обрати самостійно).

– Розробити практичні рекомендації для батьків вихованців щодо формування позитивного ставлення дитини до світу людей і взаємин між ними.

– Розробити анкету, опитувальник щодо вивчення рівня педагогічної культури батьків.

– Скласти анкету, опитувальник для батьків щодо виявлення потреб в освітніх та оздоровчих послугах для дітей.

– Навести приклади конфліктних ситуацій між батьками та дітьми за якими ви спостерігали на практиці. Запропонувати варіанти вирішення їх.

– Підготувати інформаційне повідомлення у вигляді презентації щодо запобігання конфліктів між батьками та дітьми дошкільного віку.

– Розробити план-конспект лекції, консультації, семінару-практикуму для батьків на одну із проблем виховання дітей: гендерне виховання дітей дошкільного віку, екологічне виховання дітей, моральне виховання дошкільників, ознайомлення з правами дітей, готовність дитини до навчання в школі.

– Зробіть схему загальних і відмінних ознак громадського і родинного виховання.

– Ви чули висловлювання «Щастя родини – в твоїх руках»? Як Ви його розумієте? Чи згодні Ви з цим? Що є «робити» щастя родини? На прикладі родин Ваших друзів, знайомих, близьких треба підтвердити або не підтвердити це висловлювання.

– Надайте приклади, як саме Ви чи Ваші друзі змінювали на краще взаємовідносини у родині, виступаючи як вихователь своїх близьких (батьків, бабусь, дідусів, брата, сестри і т.д.). Кого з близьких людей Ви вважаєте своїм головним вихователем? Чому?

– Складіть схему «Компоненти виховного потенціалу родини».

– Розробіть правила для батьків в ситуації «Як вести себе, якщо в родині тільки одна дитина».

– Порівняйте два поняття «авторитарність» та «авторитет». Докажіть, що авторитет батьків і гуманне виховання не виключають одне одне.

– Напишіть міні-твори «Мій дім», «Психологічний портрет моєї родини».

– Випишіть висловлювання, у яких відображені родинні звичаї. Які з цих висловлювань є актуальними сьогодні, а які є застарілими?

– Підберіть три-чотири колискові пісні різних народів; проаналізуйте закладені в них цілі виховання; визначіть, виразниками яких загальнолюдських або національних цінностей вони є.

– Сформулюйте типові труднощі педагога у спілкуванні з батьками.

– Продумайте та напишіть сценарій зустрічі з батьками дитини «Давайте познайомимось» та сценарій круглого столу «Виховання добром».

– Поясніть, чому у багатьох країнах допомога батькам у вихованні дітей розглядається не тільки у педагогічному, але й у соціальному аспектах.

– Висловіть своєї пропозиції щодо покращення педагогічної культури батьків у тому закладі освіти, де Ви навчалися.

– Запропонуйте методику виявлення у дітей уявлень про працю їх батьків.

- Сформулюйте рекомендації для педагога щодо формування у дітей уявлень про родину.
- Складіть програму «Економіка для дітей» або «Економіка та дитина». Поясніть необхідність економічного виховання дитини у таких напрямках: знайомство дитини з грошима, з рекламою і т.п.
- Курс психології надав Вам знання про психологічні особливості, які притаманні хлопчикам та дівчаткам. Спираючись на них, складіть рекомендації щодо родинного виховання сина чи доньки.
- Сформулювати поради батькам щодо розумних вимог дотримання дітьми правил поведінки у суспільстві (поєднання батьківського контролю та задоволення потреби дитини у любові і схваленні).
- Користуючись науковими джерелами або власним досвідом, змодельовати педагогічну ситуацію взаємодії батька (матері) з дитиною, у розв'язанні якої буде ефективним один із методів виховання у родині (вимога, переконання, привчання, заохочування, покарання, приклад тощо). Обґрунтувати доцільність вибору методу виховання.
- Підготувати повідомлення про героїчне минуле однієї із визначних постатей українського народу (це може бути повідомлення і про героїчні подвиги своїх пращурів). Сформулювати запитання для закріплення матеріалу.
- В оригінальній формі зобразити права та обов'язки усіх членів родини (вибір вікової категорії дітей для організації правового виховання у сім'ї за вибором студента). Це може бути плакат, стінка, схема життєдіяльності родини та ін.
- Скласти кодекс моральних доброчинностей дитини дошкільного (молодшого шкільного) віку, на який можуть опиратися у вихованні дітей батьки.
- Опираючись на наукову літературу та норми етики, письмово дати відповідь на запитання дітей: 3-4 роки – «Де беруться діти?»; 5-6 років – «Як потрапляють діти в живіт?»; 6-8 років – «Яка роль тата у появі дітей?»
- Запропонуйте підбірку рухливих та народних ігор для включення дітей в активну рухову діяльність. Розкрийте методику проведення однієї з ігор.
- Сформулюйте методичні рекомендації батькам щодо раціонального харчування дітей у сім'ї.
- Складіть перелік трудових обов'язків дітей різного віку у родині.
- Окресліть програму роботи з гіперактивними дітьми.
- Сформулюйте методичні рекомендації батькам щодо використання методів заохочення і покарання у родині (вік дитини за вибором студента).
- Доповідь на тему «Дитина і комп'ютер».
- Сформулюйте методичні рекомендації батькам щодо ефективної організації процесу спілкування батьків із дітьми в умовах родини.
- Сформулюйте методичні рекомендації батькам щодо ефективної організації дозвілля з дітьми різного віку в умовах сім'ї.
- Сформулюйте методичні рекомендації батькам щодо врахування особливостей анатомо-фізіологічного та психічного розвитку дітей молодшого дошкільного віку.
- Сформулюйте методичні рекомендації батькам щодо врахування особливостей анатомо-фізіологічного та психічного розвитку дітей старшого дошкільного віку.

IV. Політика оцінювання

Оцінювання (усні повідомлення, практична робота, самостійна й індивідуальна робота за темами, виконання тестових завдань і т. ін.) здійснюється з позицій дотримання академічної доброчесності, ґрунтоване на чинних нормативних документах.

Політика викладача щодо студента: засвоєння пропущеної теми лекції з поважної причини перевіряється під час складання підсумкового контролю. Пропуск лекції з неповажної причини відпрацьовується студентом відповідно вимог кафедри, що встановлені на засіданні кафедри (співбесіда, реферат тощо).

Політика щодо академічної доброчесності: жодні форми порушення академічної доброчесності не допускаються.

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Пропущені практичні, семінарські заняття, незалежно від причини пропуску, студент відпрацьовує згідно з графіком консультацій. Поточні «2», отримані студентом під час засвоєння відповідної теми на практичному занятті перескладаються викладачеві, який веде заняття до складання підсумкового контролю з обов'язковою відміткою у журналі обліку роботи академічних груп.

V. Підсумковий контроль

Види контролю: поточний, підсумковий. Методи контролю: експрес-контроль підготовки до заняття, виконання домашніх завдань, поточне опитування, оцінка роботи протягом практичного заняття, оформлення результатів самостійної роботи, перевірка конспектів, доповіді, тестування.

Питання до екзамену:

1. Сутність і особливості української народної педагогіки.
2. Народна педагогіка про мету, зміст, принципи, методи і форми виховання та навчання.
3. Основні компоненти української народної педагогіки, їх характеристика.
4. Основні джерела та методи науково-педагогічного дослідження української народної педагогіки.
5. Предмет родинної педагогіки.
6. Зв'язок родинної педагогіки з іншими науками.
7. Завдання і методи родинної педагогіки.
8. Становлення сімейного виховання.
9. Розвиток теорії сімейного виховання в Україні.
10. Система родинного виховання у спадщині А. С. Макаренка.
12. В. О. Сухомлинський про виховання дитини в умовах сім'ї.
13. Педагогічні погляди Я. А. Коменського щодо виховання дітей дошкільного віку.
14. Сутність поняття сім'я та шлюб. Історія інституту сім'ї та шлюбу.
15. Історичні форми шлюбу в Україні.
16. Стан сім'ї в сучасному суспільстві.
17. Функції сім'ї.
18. Класифікація та типи сімей.
19. Вибір оптимальної моделі побудови сімейних стосунків для ефективного розвитку дитини.
20. Кризові періоди у родині.
21. Роль родини у процесі соціалізації особистості
22. Сімейне виховання та його особливості
23. Педагогічні проблеми сучасної сім'ї.
24. Відповідальність батьків за виховання дитини
25. Основні етапи розвитку і життєдіяльності сім'ї.
26. Функції членів родини щодо виховання дитини.
27. Причини та фактори, що впливають на конфліктність у сім'ї.
28. Способи попередження та шляхи розв'язання сімейних конфліктів.
29. Типи відносин батьків і дітей.
30. Основні напрямки профілактики конфліктів між батьками та дітьми.

31. Особливості та причини сімейних конфліктів.
32. Конфлікти між подружжям.
33. Конфлікти між батьками і дітьми.
34. Практичні рекомендації з профілактики сімейних конфліктів.
35. Організація сприятливого клімату у родині.
36. Стили поведінки батьків та їх вплив на розвиток дитини.
37. Основні помилки сімейного виховання.
38. Фізичне та психічне насилля у родині та їх наслідки для розвитку дитини.
39. Дисципліна і саморегуляція.
40. Творче використання методів виховання в умовах сім'ї.
41. Основних завдання виховання батьків.
42. Основні моделі виховання батьків.
43. Реалізація завдань основних напрямків виховання в умовах родини.
44. Формування гендерних відмінностей в умовах сім'ї.
45. Передумови взаємодії закладу дошкільної освіти з родинами вихованців.
46. Вітчизняні та зарубіжні педагоги про необхідність взаємодії ЗДО і сім'ї у вихованні підростаючого покоління.
47. Провідні завдання співпраці ЗДО і родини.
48. Гуманізм, демократизм, партнерство - основа ефективності педагогічної освіти батьків.
49. Стимулювання у батьків інтересу до проблем виховання.
50. Специфіка використання методів виховання у родинному виховання та педагогічному процесі ЗДО.
51. Передумови підвищення педагогічної культури батьків вихованців ЗДО.
52. Різновиди заходів для батьків просвітницького характеру.
53. Зміст, форми і методи удосконалення педагогічної культури батьків.
54. Проблема соціального сирітства.
55. Правові основи і особливості виховання прийомних дітей.
56. Негативний вплив на дітей розлучення батьків.
57. Діалогічність як основа гуманістичної особистісно орієнтованої педагогіки.
58. Правові основи сучасного сімейного виховання.
59. Діагностика порушень прав дитини в сім'ї.
60. Дитяче сирітство як соціальне явище.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 - 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 - 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Акопян Л. Програма взаємодії з родиною. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2009. № 11. С. 4-16.
2. Акопян Л. Співробітництво, партнерство, довіра. *Дошкільне виховання*. 2013. № 1. С. 26-29.
3. Алєндарь Н. І. Антонюк В. З. Методичні рекомендації до практичних занять з курсу «Родинна педагогіка» підготовки бакалавра, галузі знань 01 Освіта, спеціальності

012 Дошкільна освіта, за освітньою програмою 012 Дошкільна освіта. Луцьк : П.П. Іванюк В. П., 2020. 23 с.

4. Алендарь Н. І. Комунікативна взаємодія з батьками вихованців як складова професійної компетентності майбутніх вихователів. *I Міжнародна науково-практична конференція «Дошкільна освіта в сучасному освітньому просторі: актуальні проблеми, досвід, інновації»* 23-24 квітня 2020, Харків.

5. Базовий компонент дошкільної освіти України: Науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф., д-р пед. наук.; Авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. К. : Видавництво, 2012. 26 с.

6. Байєр О. Відеомеміари для батьків: сучасно, доступно, ефективно. *Дошкільне виховання*. 2013. № 7. С.27.

7. Беленька Г. В., Богініч О. Я., Машовець М. А. Здоров'я дитини від родини. Як виховати в сім'ї здорову дитину від народження до повноліття. К. : СПД Богданова А. М., 2006. 220 с.

8. Борин Г. В. Особистісно-діяльнісний підхід у підготовці майбутніх педагогів-вихователів до роботи з батьками дітей раннього віку. *Вісник Прикарпатського університету. Педагогіка*. Івано-Франківськ, 2008. Вип. XIX-XX. С. 187-192.

9. Врочинська Л. Садок і родина: виховуємо дітей гуманними. *Дошкільне виховання*. 2006. № 6. С. 12-14

10. Гавриш Н. Логоритміка як засіб взаємної співпраці. *Вихователь методист дошкільного закладу*. 2012. № 5. С. 62-73.

11. Дитина: Програма виховання і навчання дітей від двох до семи років (3-тє видання, доопрацьоване і доповнене) / наук. кер. проекту: О.В. Огнев'юк, К.І. Волинець, наук. кер. програмою: О.В. Проскура та ін.. – К. : Київ, ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. 492 с.

12. Долинна О. Батьки в дошкільному закладі: споживачі та гості чи партнери-однодумці? *Дошкільне виховання*. 2007. № 1. С. 6-8.

13. Заброцький М. М. Основи вікової психології: [навч. посіб.] Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2006. 112 с.

14. Закон України «Про дошкільну освіту» (№ 2628-III від 11 липня 2001 року). *Освіта України*. № 33. 12 вересня. 2001.

15. Залізняк А. М. Особливості системи підготовки майбутніх вихователів до роботи з батьками з морального виховання старших дошкільників. *Вісник Черкаського університету* : Серія : Педагогічні науки. Черкаси, 2009. Вип. 145. С. 38-41.

16. Зверева О. Л., Кротова Т. В. Общение педагога с родителями в ДОУ. М.: Сфера, 2005. 80 с.

17. Кірієнко Т. Співпраця з родиною. Семінар для педагогів. *Дошкільне виховання*. 2006. № 10. С. 7-9.

18. Клыпа О.В. Основы психологии воспитания детей у древних славян. *Дошкільна освіта*. 2007. № 1.

19. Ковбас Б., Костів В. Родинна педагогіка: У 3-х томах Том І. Основи родинних взаємовідносин. Івано-Франківськ, 2006. 288 с.

20. Ковтун О. Єдиний освітній простір для педагогів, батьків та їхніх дітей. *Практика управління дошкільним закладом*. 2014. № 4. С. 7-15.

21. Кравець В. П. Психолого-педагогічні основи підготовки школярів до сімейного життя (монографія). Тернопіль. 1997.

22. Ладивір С. Родинні джерела духовності. *Дошкільне виховання*. 2012. №5 С. 6-9.

23. Лазарева Л. С. Про оптимізацію взаємодії дошкільного навчального закладу з батьками (Методичні рекомендації) [Електронний ресурс] – Режим доступу до статті: – <http://osvitacv.com/index.php/doshkillya/857-2011-06-17-15-11-0>
 24. Манилюк Ю. Оптиміальна модель педагогічної взаємодії у дитсадку. *Дошкільне виховання*. 2012. С. 11-14.
 25. Марковская И.М. Тренинг взаимодействия родителей с детьми. СПб., 2000. 150 с.
 26. Машовець М. А. Підготовка студентів до співпраці з батьками дітей дошкільного віку. К. 2000. 128 с.
 27. Машовець М. Про можливості пренатальної педагогіки. *Дошкільне виховання*. 2003. № 6. С.12-13.
 28. Молода сім'я: проблеми та умови її становлення / За ред. проф. А. Й. Капської. К.: ДЦССМ, 2003. 184 с.
 29. Настільна книга керівника дошкільного навчального закладу. Частина 1. Упор.: Н.В. Омеляненко, Н.М. Курочка. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 336с.
 30. Овдій Л., Д'яченко Т., Коган Л. На порозі школи: співпраця з батьками. *Вихователь методист дошкільного закладу*. 2014. № 5. С. 49-52.
 31. Організація аналізу педагогічної діяльності дошкільного навчального закладу / Уклад. Л.Олійник, І. Романюк. Миколаїв, 2003. С. 36.
 32. Полякова О.В. Робота з батьками в дошкільному закладі. *Дошкільний навчальний заклад*. 2007. № 4. С. 4-16.
 33. Пугачова С.А. Родинне виховання в ДНЗ. *Дошкільний навчальний заклад*. 2017. № 3 [123]. С.6-14.
 34. Родинне сонцекоко. Методичний поради́ник для роботи з батьками / Автор-упорядник Л.В. Калуська. Тернопіль: Мандрівець, 2007. 104 с.
 35. Спичак М. Курс на співпрацю з батьками. *Дошкільне виховання*. 2007. № 3. С. 14.
 36. Сухарева Л. С. Піклуємось разом з батьками. Робота з батьками дошкільників. Х. : Вид. група „Основа»: „Тріада», 2008. 128с. (Серія: „ДНЗ. Вихователю».)
 37. Сухомлинський В. Батьківська педагогіка / Укл. і авт. вступ. ст В. Ф. Шморгун. К., 1987.
 38. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка. К. : Рад. школа, 1978. 263 с.
 39. Тикоть О. Нетворкінг: соцмережі для просвіти батьків. *Палітра педагога*. 2017. № 3. С. 22-24.
 40. Товкач І. Є. Хочу бути мамою, хочу бути татом. навч.-метод. посібник. К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. 368 с.
 41. Трубавіна І. М. Зміст та форми просвітницької роботи з батьками. К., 2000. 88 с.
 42. Швець С. Активізуємо родину заради мовлення дитини. *Палітра педагога*. 2016. № 6. С. 12-16.
- ІНТЕРНЕТ РЕСУРСИ
1. www.education.gov.ua – сайт Міністерства освіти і науки України.
 2. www.tnpu.edu.ua – сайт Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка.
 3. www.pbuv.gov.ua – сайт Національної бібліотеки ім. В. Вернадського.